

VITAM
VIRI
ILLVSTRIS MAGNIFICI
CONSULTISSIMI
VINCENTII RUMPFII

I. V. D.

REIPUBLICAE HAMBURGENSIS
CONSVLIS

PER DIMIDIUM FERE SAECVLVM IN SENATORIA
POST CONSVLARI DIGNITATE
MERITIS FLORENTIS GRAVISSIMIS
EX MANDATO

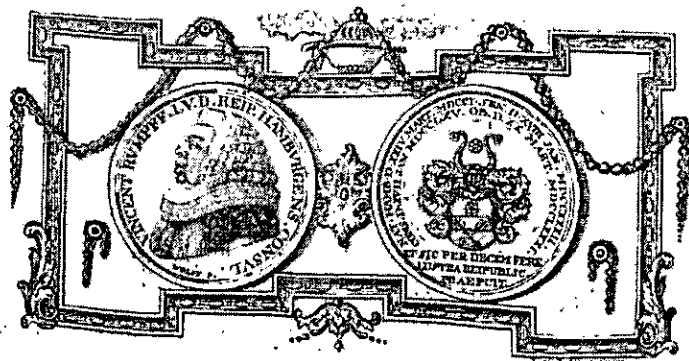
AMPLISSIMI SENATVS

EXPONIT

IOANNES GEORGIVS BÜSCH

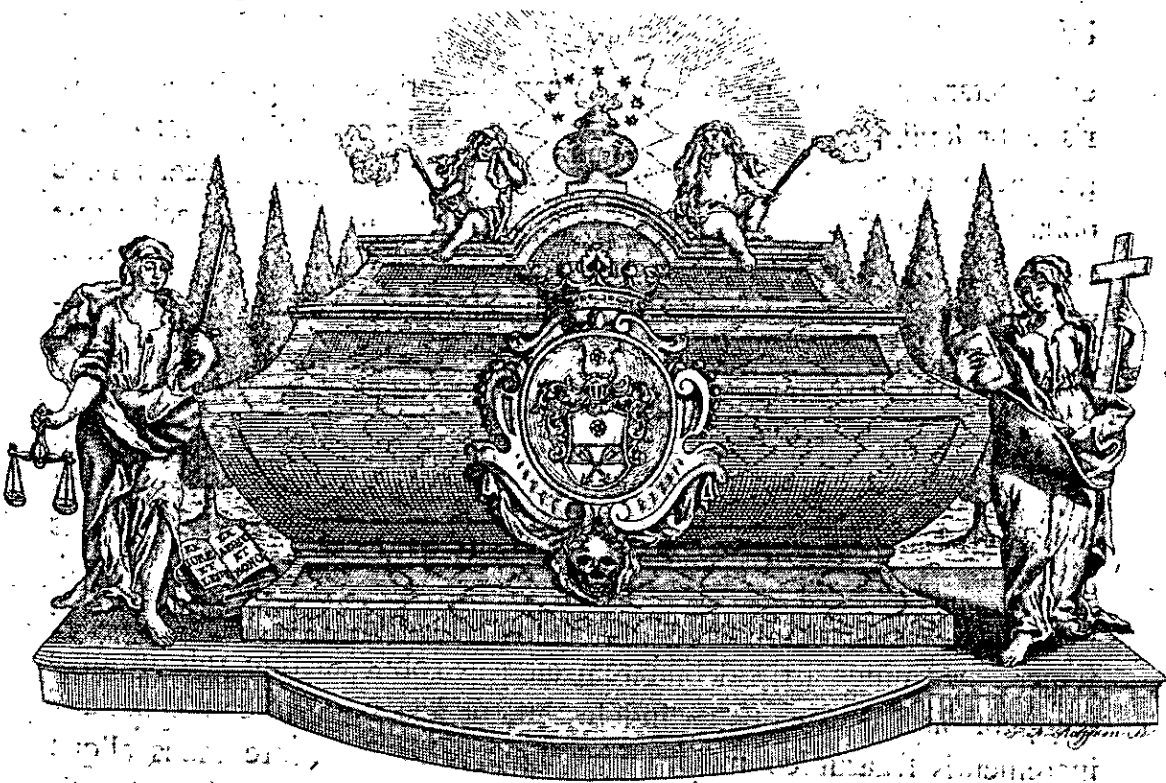
MATHES. PROF.

GYMNASIIQVE SVB MORTEM VIRI GRAVISSIMI
RECTOR.

HAMBURGI

LITTERIS CAROLI WILHELMI MEYN, AMPLISSIMI SENATVS, GYMNASII
ET SCHOLAE TYPOGRAPHI.

Multa sane sunt, quae communis hominum opinio in praecipuis vitae commodis recenset, quibus potiri omni opè annitimur, dum remotior illorum prospectus nobis se offert, quibus tamen, si frui nunquam concedatur, percommode ac sine ullò infelicitatis sensu cæremus, aut sitandem frui iisdem postduiturna vota contigerit, taedium oritur inopinantibus, et inani felicitatis imagine misere nos delusos sentimus. Haec inter praecipuum locum obtinere mihi videtur, quae tot homines tenet, opinio, de felicitate senum otiose tempus vitae extremum terentium, eam demum senectam omnino numero beatam esse fingens, quae laboribus vitae anteaetæ vacua transigi permittitur. Videas multos ob hoc ipsum senectam imminentem plus iusto formidantes, quod proventus laborum in virili aetate exantlatorum non sat amplius se ostendat ad componendam eo consilio rem familiarem, ut minus operose vivere sub finem vitae concedatur. Videas alios commodis, redditibus, honoribus vitae sat iucunde inter operam transactae societati civili praestitam immature renunciantes, ut optata senectutis requie potiantur, at mox taedio oppressos, desidiaque ipsa quasi morbo novo opinione celerius extenuatos. Quod sane illis potissimum evenire videas, qui vitam inter labores eiusmodi transegerunt, ad quos subeundos ingenio magis quam viribus corporis opus est. Corpus

IV

enim aetate atteritur, nervorumque robur continens atque durus corporis labor sensim extenuat, raraque virorum sunt exempla, quorum ingravescens aetas labores iuventutis toleret. Sic miles senescens rude donari iuste cupit, sic agricola sexagenario maior filiis aratrum ceteraque oeconomiae ruralis instrumenta laetus tradit, sic opifex, ni filius sublevandae senectuti aptus adsit, generum circumspicit, cui filiam collocet, et in quem quaestum ex opificio suo parabilem transmittat. At non eadem lex est decrementi in viribus ingenii, quae in corpore locum habet, et lentiori saltem gradu acies ingenii quam robur artuum deficit. Videas saepe decrepito in corpore mentem vigilem, consilii plenam, tanta iudicii vi, tanta in cognoscendis rebus perspicacia, tanta in discernendis gerendisve alacritate pollentem, quantam in validiori aetate saepe desideres. Corpus per senectutem semel attenuatum nunquam vires resumet, nec unius artus debilitatem alterius robur auctum restitutumve compensabit. At mentis ea indoles est, ut alia eius vi decrecente alia incrementis fruatur eo maioribus. Quibus in iuventute mens aliqua iudicii vi pollebat, sentient illam paribus fere cum aetate incrementis augeri, sentient et citius et certius animum ad ea ferri, quae res postulat, dubitationemque, quae olim in rebus parvi momenti suspensos tenebat, rarius moram deliberationi interponere. Senectus dat viros consilii plenos, ad quos in rebus ancipitibus amici secure recurrere queant, quorumque auctoritatem sequendo respublica salva esse possit. Minime quidem me fugit, priscis Germanorum legibus statutum fuisse, ne cui senio aetatis progressu, ut non amplius equum conscendere valeret nisi ab alio adiutus, stare liceret in iudicio, omniaque eius acta in negociis propriis consiliaque in alienis irrita fuisse. At ita usus venit gentibus bello venationique aduetis, ut in robore corporis plus iusto reponant, ipsas mentis facultates ex hoc metiantur, vitaeque humanae partem illam, quae non amplius belli usibus inservire potest, vilipendant. His adde quod in hominibus durius educatis sedentariaeque vitae ignavis vigor corporis diutius perduret, illaque vitae periodus, qua ad conscendendum equum vires deficiunt, pro epocha quasi labascentis ingenii accipi possit potiori iure, quam in viris, quorum iuvenile corpus raris labor exercuit, et qui per sedentaria studia capeffendis dirigendisque negociis publicis aptos se reddere allaborarunt. Iam alio instituto vivitur, aliis legibus civitates reguntur, et, sicuti nulla lex certam aetatem negociis publice privatimque gerendis quasi terminum statuit, vel stipendio certo proposito omnes, qui sub hunc terminum rude donari cupiunt, ad amplectendum otium senile intempestive allicit, ita exemplis fruimur saepe frequentibus virorum in hac ipsa aetate, quae vacationis a laboribus excusationem paratissimam praebitura foret, rempublicam minime deferentium nec negociis,

negociis, per quos aliis magis quam sibi profuerunt, semet subtrahentium. Quibus sane documentis insigniter constat, non in otio senili tantum felicitatis repositum esse, quantum vulgari opinione praesumitur. Quod quidem luculentius apparere puto, exempla virorum intuendo, qui a fortuna abunde nacti, quod ad senectutem per otium transigendam sufficit, minime tamen a se impetrare possunt, ut vitae operosae, cui tamdiu assuesfacti erant, ad primum sensum labascentis cum aetate corporis finem imponant.

Alienus plane ab istiusmodi consiliis omnisque otii, nisi quo ad vires corporis subinde reficiendas omnino opus erat, impatiens vixit, et, quam utilitati publicae dicaverat, vitam sic illi totam impendit, ut tantum non stans in officio mortem obiret nec immaturam nec minus expectatam, *Senex venerandus Vir Magnificus Iuris Consultissimus VINCENTIVS RVMPPFIUS, Iuris utriusque Doctor, Consul Reipublicae patriae meritorem et intentione et diuturnitate gravissimus atque spectatissimus.*

Lucem Is aspexit in urbe nostra die 24ta Martii anni MDCCCI. Pater illi fuit IOANNES RVMPPFIUS, avus VINCENTIVS, uterque senatorii ordinis in republica patria, mater ANNA CATHARINA, nata a SPREKELSEN. *Rumpffiam* gentem inde a medio Saeculo XVIto in hac civitate opibus meritisque floruisse nemo ex illis ignorat, qui historiam patriae aliquo cum studio profecuti sunt. Pertinet ad illam vinculo quidem laterali nec in serie maiorum B. Consulis recensendus *Henricus* ille *Rumpffius*, V. D. M. ad aedem S. Mariae Magdalenaee, at magis officio Professoris Gymnasii nostri tunc recens instituti scriptisque variis clarus. At frequens gentis nomen occurrit in fastis praecipuorum Collegiorum, quorum fulcimine respublica geritur, Duodecimvirorum, quos aucto parochiarum numero iam quindecim numeramus, curatorum aerarii publici, aliorumque confessionum eximie spectabilium, ita ut nobilitatem quandam, si vocem illo in sensu, quem illi Roma adhuc libera tribuit, accipias, dudum gens illa apud nos adepta sit.

Pater illum mature literarum studiis dicaverat doctoresque circumspiciendo formandae iuventuti filii dilectissimi aptos opportune incidit in *Richeium*, sub hoc ipsum tempus, relicto ob turbas belli officio Rectoris scholae Stadenfis, vitam hic degentem privatam, donec patria illum oblato Professoris historiarum munere denuo honestaret. E cuius cura in Ioanneum transmissus manu ductione fruitus est *Hubneri*, et nimium quantum in cognitione historiae et Geographiae profecit. Iam anno 1718 Gymnasio nomen daturus erat, cum pater illi optimus morte satis immatura ereptus est. In hoc per quadriennium commoratus maturitatem illam et aetatis et profectuum adeptus est, cuius adipiscendae causa haec bonarum artium et scientiarum officina potissimum instituta est. Quod

VI

monuisse illorum iuvenulorum causa interest, quos numerosos quidem ad subsellia nostra accedentes videmus, at, si unus alterve doctorum minus illis arriserit, vix unius anni moram tolerant, dum ad academiam evolare liceat. Nam et R. V. M. P. F. F. I. V. S. noster ad *Fabricium* se potissimum sic applicuit, et in hoc audiendo, huius auctoritatem in instituenda studiorum ratione sequendo satis habuisse videtur, ne morae taederet studiis academicis interpositae. Huius sub praesidio a. 1721 d. 8 Aprilis dissertationem *de hominibus nostri orbis specie et ortu avito inter se non differentibus* publice defendit, documentoque insigni existimationis, qua in illa aetate fruebatur, nactus est, cum *Wolffius*, insigne illud Hamburgi literati decus, ab officio Professoris Gymnasii ad munus antistitis sacrorum in aede S. Catharinae iam transgressus non opinanti nec premonito adversarium illa in disputatione se sisteret. Jurisprudentiae primas lineas sibi duci cupiens, doctore usus est consultissimo *Anckelmanno*, I. V. L. posthaec ad officium Secretarii Collegii Quindecimvirorum admoto.

Paulo antequam academiam adiret, comitem se dedit itineris in Hercyniam metalliferam suscepti, avunculo optimo *a. Sprekelsen*, I. V. L. postmodum Secretario reipublicae, ob studium physices et historiae naturalis valde inelyto.

Anno 1722 ad academiam secessit Gröninganam, ubi Jurisprudentiae, quam elegantiore vocant, praecunte *Tullieux* operam dedit. At potiore curam poposcit opportunitas doctore Juris Naturae fruendi illo, qui toti Europae gravissimae huius disciplinae doctorem se dedit, *Barboyraco*, cui tam arcto observantiae, mutuae existimationis et amicitiae vinculo iunctus vixit, ut non modo Gröningae convictu eius frueretur, verum et eundem secum Hamburgum pertraheret, ubi aliquantum temporis commoratus hospitioque in domo materna *Rumpffii* fruitus est. Hinc Halam ipse digressus doctoribus Juris civilis Romani, Germanici, Criminalis et Publici usus est *Böhmero*, *Thomasio* et *Gundlingio*. Ibidem Dissertationem inauguralem *de Crimine Raptus ex Jure Naturae Gentium, Civili, Canonico aliisque, in specie ex edicto poenali Hamburgensi* elaboravit, at defendendae illius causa Gröningam tantopere ipsi adamatam denuo concessit, ibique d. 29 Novembris a. 1725 summis in Utroque Jure honoribus potitus est. Ad libri haud levis volumen excreverat labor, qui se Jurisconsultis eximie commendavit, avidosque emtores, ubi potiri eodem licebat, invenit. At ipsum tamen, quae viri egregii modestia erat, poenituit quasi laboris non omni ex numero absoluti, indoluitque saepe non concesso otio ad manum perfectricem operi adiiciendam. Posthaec iter ingressus est eruditum in Galliam primum, cuius in metropoli satis diu commoratus regni ceteras partes circumivit, post per Germaniam,

prae-

praecipuas principum aulas invifens at diutius in fede Caefarea verfatus. Hanc vitae periodum cum illa, quam redux demum in domo patria absumfit, matri amantiffimae pariter ac dilectiffimae filium obfervantiffimum, focium vitae coniunctiffimum, auctorem in negotiis pro occasione fubnatis confilii plenum fe praebens, folerter ac follicite impendit confummandis iftis ingenii doctrinaeque dotibus, quarum germina institutio iuventuti tributa primum tam bene foverat, at ferior disciplina et privatium ftudium ad maturitatem produxit, de quorum fingulis quaedam adieciffe e re videbitur.

Linguarum in ftudio ufque uti in iuventute totus haeferat, ita nunquam pofthaec ab eodem divelli fe paffus eft. Latina avide femper curiofeque legit, auctoribusque purioris latinittatis pluribus uno annotationes fub lectionem adiecit. Gallicae linguae ufui uti plus ftudii in iuventute impenderat, quam ifta aetate literatis vulgo confuetum erat, ita ufum facultatemque Gallice fcribendi differendique fenex adhuc tam bene retinuit, ut cum exercitatiffimis contendere potuerit, fi libuiffet. Italice fcribendi facultatem poft ftudium linguae ifti Halaë tributum diu confervavit. Iuvenilis eius aetas quamvis in ifta tempora incidiffet, cum *Weiffo* auctore e quavis alia lingua voces phrafesque mutuari Germani didicerant, nec initium factum erat linguae certis regulis adftingendae, mature tamen puritati eius fic ftuduit, emendateque ac correcte loqui fcribereque illam didicit, ut nullum veftigium imperfectionis, fub qua lingua nofta ipfo iuvene laboraverat, in fenefcente R V M P F F I O five differente five fcribente fe proderet.

Quanta ille omnis iuris fcientia abundaverit, non tam documentis in publicum Eius, fub nomine emiffis quam teftibus numerosis graviffimis conftat, quibus cum illi communitio officii ac negotiorum interceffit. Servat chartarium publicum voluminofam actorum tum publica tum privata negocia concernentium congeriem, e quibus appariturum inquituro puto, nullum fere grave negocium, ad quod tranfigendum Iuris Civillis Hamburgenfis, Criminalis vel Publici cognitione folida opus erat, Senatus Ampliffimi curam per integrum officii Senatorii decurfum popofciffe atque exercuiffe, ad quod Ipfe non aliqua faltem ex parte concurrerit.

Post commorationem aliquot annorum in patria Senatus Ampliffimus mature illum vix limitem aetatis, quem leges Candidato dignitatis Senatoriae ftatuunt, egreffum, d. 18 Ianuarii a. 1732 in ordinem fuum coopravit. Ex illo die opera eius reipublicae in negotiis, quae ordine certo cum munere Senatorio connexa funt, gratiffima ac utiliffima obrigit, in aliis cafu obnafcantibus, iisque graviffimis eandem civitatem flagitavit fruitaque eft fummo cum fuffeffu. Sic Ille Collegio ifti, quod curam gerit dirigendi et reprimendi per moles aggeresque objectos annis tum fub

VIII

urbem tūm ad ostium Albis, diutissime interfuit. Sic complures per annos Visitatores inter praefecturae Bergedorfienfis, quā civitas nostra cum Lubeccensi communi atque indiviso iure ponitur, eminuit. Sic Idem, cum annō 1757 bellum limites nostros tantum non inviseret, securitatisque civitatis ut provideretur, per decretum Senatūs civiumque die 17 Februarii confessus secretioribus consiliis capiendis statueretur, locum in illo obtinuit servavitque, donec restituta pax diremptionem confessus huius suaderet. Praeturis ruralibus statō ordine, suburbana *des Hamburger Bergs* per complures annos functus est, unde Ipsi opportunitas nata varia, quae provinciam illam concernunt, in ordinem redigendi, medelamque afferendi singulis, qua illa diu indigebat. Sic inprimis a. 1754 non sine multo labore pervicit, ut legibus statis subiicerentur advenae sedem in isto suburbio fixuri, et conditionibus talibus propositis, quales cum constitutione reipublicae nostrae congruunt, iuribus sive civitatis sive patrocinii publici potirentur, iuramentoque solito adstringerentur. Mendicos quoque ignavos amoenissima huius suburbii ambulacra impudentia et fictae miseriae ostentatione infestantes, qua potuit arte, ab illis arcuit, singulos dura inopia et victus labore acquirendi impossibilitate pressos, qua potuit ope, sublevavit. Praeturam vicorum, quos silvestres appellamus, per unius modo anni decursum obtinuit, at nihilō tamen minus de cultura nemorum silvarumque multa sic statuit, ut fructus e tam brevi administratione percepti luculenta adhuc vestigia supersint. Gymnasii Ioannaeque cura mature ad illum devoluta est, praesidemque confessus Scholarchalis per septem annos inde ab anno 1758 egit. Hoc in officio singulari cum cura, cuius memoriam annales tum Gymnasii tum Scholae posteris non sine insigni grati omnium, quorum intererat, animi testatione exhibent, versatus est. Nec iam e memoria civium excidisse putem, quantum negotii facessiverit Viro consilii pleno discordia binos inter doctores Scholae suborta, quantumque indoluerit irritō laboris, quem in componendis eorum litibus collocaverat, eventui. At longe gratiori eventu fructus est Idem in promovendis Professorum Gymnasii commodis. Etenim cum hi inde ab institutione Gymnasii salario meruissent, quod ista quidem aetate et pro ea, quae tunc obtinebat, vivendi ratione sat amplum atque munificum statuisse maiores nostri visi sibi fuerant, iam satis apparebat, auctis rerum pretiis salariisque eruditorum in academiis, quae in Germania florent, haud facile quempiam, cui aditus ad officia pateret maiori redituum proventu se commendantia, ad Cathedram Gymnasii nostri accessurum vel diutius in ea commoraturum esse. Mortuo sub haec B. *Dornemanno*, Matheseos Professore diu frustra circumspexerant rerum nostrarum Curatores Amplissimi dignum officii candidatum, non sine causa formidantibus singulis expensas, quas haec sparta poscit, in

in illa redituum exilitate a nemine, nisi locupletis parentis herede, tolerandas. Quam opportunitatem nactus Vir optimus cum aliquot aliis summis viris, qui rebus nostris bene cupiebant, quos inter opera FABRI, Syndici in ingenti meritorum laude adhuc superstitis, eminuit, auctor extitit Senatui Civibusque salarii Professorii a mille circiter marcis ad mille quingentas adaugendi. Quod cum d. sexta Martii a. 1754. senatus populi-que consulto fancitum esset, mox frui sumus *Succovio* Matheseos Professore, et cum hic intra unius anni spatium in almam Salanam revocatus esset, fruor egomet cum collegis secundum me ad officia professoria admotis insigni hoc a civibus exhibito documento existimationis, quacum labores nostros in erudienda iuventute in spem patriae nata collocatos suspiciunt.

Negociorum e numero honorificorum at non stato ordine obtinentium recensuisse sufficiat legationes, quas obivit, trinas ad Celsissimos Daniae reges. Primam ad CHRISTIANVM VI. initio anni 1735 ingressus est cum B. Syndico KLEFEKERO ob componendas lites gravissimas e re monetaria ortas, de qua quidem plura habet vita B. *Klefekeri* a Collega conjunctissimo *Nöltingio* exposita. Altera a. 1740 ad eundem regem, et tertia mense Augusto a. 1745 ad FRIDERICVM V. eodem KLEFEKERO comite est perfunctus, adventum regis utriusque in ditionem Germanicam gratulaturus. Quartam ineunte anno 1747 inivit cum B. Syndico SVRLANDIO ad Augustissimum Imperatorem FRANCISCVM, paulo ante ad summam hanc dignitatem evectum. Obiectum ablegationis praeter gratulationem varia erant negotia gravis momenti, quibus ex voto perfuncti duumviri insigne gratiae Caesareae documentum, torques aureas insertis adamantibus, secum reportarunt.

Ad Consulatum ne maturius perveniret, fortis iniquitas unice obfuit. Etenim sat mature tanta meritorum Illius existimatio fuit, ut inde ab anno 1750, quo prima vice nomen Eius cum B. A SPRECKELSEN tunc in Consulem electo forti commissum fuit, electio Consularis nulla obtigerit, nisi nomine RVMPFFII fortilegium ingrediente. Quam moram uti Ipse animo, quo aequiorem non in alio adspexeris, tulit, ita non sine insigni reipublicae commodo accidisse ex eventu iudices. Etenim RVMPFFIO tamdiu inter prima Senatorii ordinis membra subsistenti eo diutius licuit in negotiis haerere, quae senioribus membris huius amplissimi confessus e lege committuntur, unde evenit, ut nihil fere, quod agere vel meliorem in ordinem redigere secum constituerat, non perfectum reliquerit. Quinta demum vice d. 17 Ianuarii a. 1765 post obitum B. Consulis LVCAE CORTHVMII nomen eius forti commissum prodiit, laetantique Civitati Consulem RVMPFFIVM dedit. De cuius gravissimi officii negotiis ab Ipso transactis ne sigillatim differam,

X

obid prohibeor, cum in vulgus adeo notum sit, quam extensi limites officii sint, et quomodo moderamen consulare ad omnes res gravis momenti, quae sub auctoritate Senatus Amplissimi geruntur, semet extendat; ita ut gesta Consulis singula recensere tantundem sit, ac historiam reipublicae per istam periodum decurrentem scribere. Sufficiat addidisse, R V M P F F I V M in hac nobilissima sparta semper sibi ipsi similem fuisse, recti iustique tenacissimum, ordinis servantissimum; et de nulla re non sollicitum; quam civitati utilem iudicabat; in primis vero; quod sub initium commentationis innui, laboris; quem respublica bene administranda poscebat; adeo amantem, ut; donec vires corporis omnino labascerent, totus in illis haeserit.

Locum hic esse duco exponendi ea, quae vitam domesticam in felicitate tanta, quanta exempla sat rara humanitas adspicit, actam concernunt. Paulo post dignitatem senatoriam ipsi collatam d. 17 Februarii a. 1733 thoro sociali iunctus est virgini lectissimae nobilissimae ANNAE MARGARETHAE WILCKENIAE. Eilia haec fuit *B. Michaelis Wilckenii*, negociatoris in civitate nostra non opibus modo; quas commercii valde extensis nec ab antecessore patre focerove ad ipsum derivatis paraverat; verum et perspicaci rerum, quae ad rem monetariam, aerarium mercatorum publicum aliaque bonum commune negotiorum concernentia spectant; cognitione eminentis et ad summam in civitate nostra existimationem evasi. Senatoria idem dignitate per plures annos non sine insigni laude reipublicae bene administratae functus erat. E filibus eius haec natu minima, quamvis iam anno 1722 patre et paucis annis post matre orbata, summa cum cura educata fuerat, et omni tum cognitione rerum usuque linguarum tum artium exercitio pollebat; quarum aliqua utilitas in sexus muliebris educatione locum habet, vel unde decus illi parari potest. Fruitus est hac thori vitaeque socia ad mortem usque tam felici in coniunctione animorum congruentiaque consiliorum; mutuoque quantae exempla non reperias, nisi rarissima. Nec tulisse videtur natum e vinculo dissoluto dolorem corpus variis olim attentatum morbis sat vehementibus. Et enim senis tantum mensibus superstes fuit coniugi desideratissimo, die nimirum 22da Septembris eiusdem anni per febrem continuam trium septimanarum abrepta; sic luctu filiorum matrumque ingeminato; vulnereque acerbissimo; quod optimi parentis mors infligerat; recrudescente.

Numerosa satis proles hoc e connubio prognata fuit, hoc loco recensenda. Superstes, utriusque parenti vivunt filii duo: *Vincentius*, natus d. 18 Febr. 1737; qui quidem sub oculis patris in Ioanneo Gymnasioque nostro ad maturitatem aetatis studiorumque eiusus anno 1758 in Academiam Göttingensem digressus d. 14 Julii a. 1764
Licen-

Licentiam impetravit, summos in utroque iure honores capeffendi, edita et publice defensa Differtatione de *Rei vindicatione e Jure Rom. et Hamburgensi*. Post iter ingressus per Germaniae, Galliae et Angliae potioerem partem indeque redux a. 1767 d. 29 Junii a Senatu Amplissimo huius civitatis munere Secretarii Reipublicae condecoratus fuit, secundumque hodiernum locum inter Secretarios Civitatis obtinet. Idem d. 15ta Martii a. 1774 dulci maritali vinculo iunctus fuit cum virgine lectissima omnibusque, quae sexum muliebrem ornant, dotibus commendatissima *Anna Louisa*, filia natu minori Viri amplissimi prudentissimi *Casparis Voghtii*, negociatoris eminentissimi, Senatorisque reipublicae meritissimi per se decim annos, quem paucis ante *Rumpffum* Consulem septimanis morte ereptum subita adhuc civitas dolet.

Nicolaus, qui quidem vestigia fratris natu maioris in eligendo studiorum genere rationeque, scholis quoque et academiis itinereque posthac instituendo adeo constanter pressit, ut, quae de illo dixi, singula repetenda forent. Editio Is defensoque specimine inaugurali de *Jure deliberandi et beneficio inventarii* 1777 d. 17 Januarii Göttingae Licentiam summos in U. I. honore capeffendi adeptus et in patriam ex itinere rediit ab anno 1780 in confessu Iudicii Inferioris per biennium consuetum e decreto et electione amplissimi Senatus locum obtinuit, iamque hoc officio perfunctus causis in foro defendendis operam dat.

Filiae B. Consulis vita fruuntur quinque: *Anna Catharina*, quae nuptias habuit cum *Margaretha*, *Maria*, *Elisabetha*, faustis auspiciis post excessum patris at superstite adhuc matre, cuius tamen mors nuptias d. 13 Decbr. 1781 demum celebratas praevertit, desponsata viro doctissimo, consultissimo *Hermanno Manecke*, L. V. L. Senatori civitatis insigni meritorum laude conspicuo.

Dorothea, unica filiam *Agneta* praepropera mors abripuit tunc tredecim annos natam, hicque unicus luctus domesticus severior obtigit B. Consuli. Etenim filius tertio post nativitatem hora iam extinctus levioris doloris necaeque perseverantis causam praebuerat.

In reliquis quoque tanta huius connubii fuit felicitas, quanta exempla eximie rara res humanae exhibent, praesertim in tam diuturna societatis conjugalis duratione. Etenim duobus modo annis solemnia nuptiarum quinquagenalia mors B. Consulis praevertit. Mori quidem plures uno dulcissimae coniugi extrema minitantes, sollicitum aliquantis per tenuere maritum. His adde morbum filii *Nicolai* iam ab academia reductis vehementissimum et valde diuturnum, extremaque filiae adulescentulae fata,

XII

de quibus modo dixi. At omnia alia, quae felicitatem coniugii turbare potuissent, abfuerunt mala. Numerosa proles sub oculis parentum adolescens in arctissima cum iisdem coniunctione ita vixit, ut, quod raro usu venit, inter mutua amoris paterni et pietatis filialis vincula domus haec sibi sufficere quasi videretur. Singularem parentem laetitia non sane momentanea sed duratura affecerunt honores filio nato maiori tributi. Ex quo tempore quatuordecim fere annis illum in eodem secum consessu et coniunctione quadam officii sibi assidentem vidit.

Ad haec vitae bona tanta, quanta mortalibus fat raro obtingunt, accessit vel potius ceteris cumulum addidit corporis valetudo adeo firma atque constans, ut nullus fere per totam vitam morbus molestus illi fuerit, saltem nullus in vitae discrimen illum adduxerit. Nec ipsa senectus, nisi extremis annis, at ne tunc quidem alia molestia, nisi incessus difficultate, gravis illi esse coepit.

Hinc factum, ut, uti semper laboris amantissimus fuerat, ita ad extremos usque dies onus negotiorum ex officio gravissimo nascentium non toleraret modo, verum et potius tantundem in deliciis haberet; ac in vegetiori aetate consuetus fuerat. Quod magis mirabitur is, cui innotuit, reipublicae nostrae administrandae hunc ordinem esse, ut primus in praesidio Amplissimi Senatus locus haud facile devolvatur in Consulatum prioribus gravissimi officii annis. Sic quoque RVM PFFIVM anno demum nono consulatus post fata Viri immortalis SCHELII gravius rerum gerendarum onus pressit, at adeo parum oppressit, ut nulla fere dies consessui amplissimi Senatus destinata absentem viderit illum, nulliusque negotii tempestive obeundi curam morbus vel nimis molesta corporis infirmitas eluserit, necessitatemve illius in collegarum aliquem transferendi imposuerit. Voluntas bene de republica merendi omnium minime illum deseruit diuque supplevit, quod ingravescens senectus viribus corporis detrahare videbatur, donec tandem exeunte anno 1780. laevam corporis partem infirmitas, non subitanea quidem, affligere coepit parum ab haemiplegia abludens; at tamen nondum manus pedisque usum impediens. At incessus diuturna difficultas ad imbecillitatem excrevit eam, ut ex isto tempore frequentare consessum Senatus non amplius illi liceret. Hac in conditione ad initium usque veris permansit, nondum illum deserente mentis serenitate. At medio mense Martio imminutis viribus corporis, deficiente appetitu cibi, pituita ad pulmones congesta febris affligere corpus coepit, moxque catarrho suffocativo accedente die 20 Martii anni 1781 hora tertia post meridiem vitam cum morte commutavit, cum annos octoginta deficientibus diebus quatuor vivendo, et quadraginta novem annos cum duobus mensibus bene de republica merendo explevisset.

Supereſt, ut de mōribus, indole animi vitæque inſtituto adhuc nonnulla addam, imaginemque viri ſiſtam tanta honorum laudisque copia affluentis ſane non fucatam ſed veris coloribus exhibitam.

Statura quidem erat mediocri, at corpore ad iuſtas proportionis regulas tam bene formato, accedente oris decora et maſcula vœnuſtate, ut etiamnum iucunde meminerim, puero mihi virum hunc ſæpius pro exemplo maſculæ pulchritudinis citatum et digito quaſi monſtratum fuiſſe. Ad ſenectam vergentis corpus ad obſitatem inclinabat, attamen diu minime moleſtam et ſanæ conſtitutionis indicem, quam temperanter vivendo, nulla in re nimis ſibi indulgendo, tempusque labores inter et grata vitæ oblectamenta, quibus per æſtatem in ſeceſſu ſuburbano fruebatur, iuſta ratione diſperſiſſendo, eximie conſervavit. In iuventute multum operæ tribuerat exercitiis corporis variis optimo cum ſucceſſu roburque corpori addiderat, cuius fortassis ſtamina tantæ longævitati vix ſuffectura fuiſſe credas, ſi e morte patris et avi nec non fratris immatura iudices.

Morum cultura in tam multiplici oppōrtunitate, quam iuveni commoratio in urbe patria, poſthæc itinera per politioſiorem Europæ partem præbuerant, eximia in illo ſe oſtendit. At totus habitus corporis, facies ſtrenua, inceſſusque gravis virum prodebant ſeria magis quam iucunda ſectantem mentemque virtutum in ſtudio exercitioque, quæ ipſi quaſi connatae erant, egregie confirmatam. Has inter primo loco laudanda mihi venit pietas, cuius quidem ſi teſtibus egærem, milleni afforent cives, qui illum viderunt exercitia religionis publica ita conſtanter frequentantem, ut ne ſenſcentem quidem rigor hiemis aut ulla corpori moleſta tempeſtas arcere ab iisdem potuerit. Extremis vitæ annis cum omnia, at inprimis inceſſus difficultas uſum Sacrae coenæ privatum ſuaderent, impetrare tamen a ſe non potuit, ut minus publice hoc officio ſacro perſunderetur, donec extremis diebus nimum imminuta ſpe reſtituendarum virium perſuaderi ſibi paſſus eſt, ut domi ſuae ſacra hæc celebraret. At longe frequentior pietatis exercitio privatos intra parietes fuit. Hic ille diei Sabbathi horas poſtmeridianas cum integra die dominica ſacris impendit meditationibus, lectionique Scripturae Sacrae et librorum theologicorum, advocatis ad hanc uxore liberisque. Sic ille præcipua ſcripta tum veterum tum recentiorum ſacrae veritatis interpretum alta voce prælegendo domus ſuae et inſtructioni et pietatis exercitiis inſerviebat. At lectionem ſcriptorum polemicorum ſibi ſervabat, adiectis ſubinde manu ſua adnotationibus. Ipſe tamen omnino averſabatur contentiones aſperiores de rebus ſacris, unicuique libere ſentiendi facultatem relinquens et, quantum in ipſo erat, conſcientiæ libertatem defendens omnibusque concedendam affirmans. Vitam eius tametsi duri caſus rarius

XIV

infectaverint, quam in tanta longaevitae obvenire solet, non tamen, quod iam dixi, omnino abfuerunt. Quos quidem animo tulit bene constituto; nunquam inanes in questus effusus aut molli tristitia deiectus. Regula vitae haec illi erat praecipua, omnia sic agenda esse, ac si nostris consiliis, cura, directione viribusque omnino perfici possint, at simul singula negotia Numini Summo precum ope sic commendanda, ac si humani intellectus ope nihil plane effici queat.

Animo fuit sincero, fido, veritatis amantissimo, omnis fuci adulationis, ve ofore. Abhorrebat omnino ab ista, quam dicunt prudentia politica, quacum multos videas aliis illudentes, bonaque sua dum promovere student, omnia sibimet ipsis concessa putantes. Nec, quod mireris, necessitate quidem mendacium a viro probato exprimi posse, aut si expressum fuerit, culpa vacuum putabat. At nihilo tamen minus in sermonibus ferendis iudiciisque ferendis circumspectus erat providusque. Mores, actiones mentisque indolem aliorum tacite at sagaciter observabat, iudicium inde formatum sibi quidem servans et, quae ipsi agenda essent occasione subnascente, secum reputans. Norunt autem illi, quibus casus vel observata Eius agendi ratio aperiebatur, quatenam de hoc illove *Rumpffius* sentiret, quanta iudicii certitudo fuerit, et ex effectu didicerunt, multa illum sat mature praevidisse, quae alios latebant, multaque sagaciter scrutatum esse, quae quis dissimulando probe obtexisse credebatur. At idem quoties officii et conscientiae rationes iubebant, minime se impediri passus est, quo minus animi sensa libere, strenue ac tempestive proderet. In amicitiae vinculis nectendis eximie cautus erat, at ab iis, quae semel caute et post probe exploratos amicorum mores mentisque indolem nexerat, nulla arte divellendus.

In negotiis gerendis ordinis fuit amantissimus, suum cuique locum, suumque tempus tribuens, constanterque servans, nihil procrastinans, cuius peragendi necessitas se prodebat. Privatorum quoque negotiorum tanta cura et de servando in iis ordine tanta fuit sollicitudo, ut rationes expensarum atque reddituum eadem cum accuratatione, quae negotiatoris esse solet, subduxerit. Nec satis habuit singula in tabulas referre, verum in sumtu faciendo expendendisque, quibus fruebatur, eximie largis redditibus singula probe ponderabat, rationesque sequebatur et cive bono et patrefamilias dignas. Damnabat omnino illos, qui bona haereditate aut nubendo acquisita imprudenter dilapidando liberos luxui parum duraturo affuefaciunt, mox nulli negotio aptos, quod pani lucrando conducant, inopes destituunt, longe sane feliciores, si duriores iuventutem passi fuissent. Nec tamen ob id ipsum argenti avidior fuit. Quo opus erat ad instruendam formandamque liberorum iuventutem, hoc larga erogavit manu. Beneficentiae documenta lubens idem dedit, quoties vel calamitas quaedam publica opulentorum civium subsidia flagitabat, vel
His
privatim singulorum inopia sublevanda erat.

His virtutibus, his meritis floruit RVMPPFIVS, eorundemque laude duratura posteris ita se commendavit, ut levidenti quidem hac opella perennitatem famae nomen illius in exemplis virorum de republica optime promeritorum recensiturae minime exaequaturum me sperem. Inerat sane vis aliqua ad leniendam vehementiam desiderii, quo bonus quisque illum prosequeretur, in perpensa rerum humanarum conditione, quae raro satis frui nos sinit viris in utilitatem publicam natis aequae diu, ac RVMPPFIO frui concessum fuerat. At mox experti sumus rebus nostris amicis Summum Numen, cum die illa, quam leges electioni praefiniunt Consulibus in defuncti locum sufficiens, fors nomen viri produxit Magnifici Consultissimi IACOBI ALBRECHT VON SIENEN per sedecim annos dignitate senatoria tanta cum dexteritate, iustitia ac popularitate perfuncti, tanta praeterea virtutum, quae vitam privatam ornant, pietatisque in Deum sinceræ laude affluentis, ut meo quidem testimonio non indigeat laetitia, quae electo viro fascibus consularibus dignissimo integram civitatem perfudit. Nec sane abfuturam arbitror vel unius civium voluntatem assensumque a voto integrae ac duraturae valetudinis longaevitatisque tantae, quantae in duobus Consulibus pie defunctis exempla adspeximus recentia, et in superstite SCHVBACKIO etiamnum intuemur vitae laboriosissimae quidem at sanitati corporis minime officientis.

Nec minus gratulamur civitati, vel ipsa potius civitas gratulata sibi est Senatorem in locum vacuefactum admotum Virum Amplissimum Consultissimum FRIDERICVM VON GRAFFEN, I.V.L., qui causis in foro agendis, rara scientiae iuris, integritatis, nec ulla arte a iusti rectique amore divellendi animi laude uti floruerat, ita novo in honore reipublicae patriae iam ostendit Senatorem tota mente in ea intentum, quae utilitati conducunt communi, omnesque rationes procul habentem, per quas consilia hominum sibi, non societati prospicientium vulgo diriguntur.

